

Plan van aanpak deskundigheidsbevordering gendergerelateerd geweld in de zorg- en strafsector

Auteurs

Stefanie de Cuba
Loes Oudenhuijsen
Coco Bastiaansen
Suzanne Bouma
Katrien de Vaan
Janine Janssen

Amsterdam, 29 mei 2026

© 2026 Regioplan, in opdracht van het ministerie van VWS en het ministerie van JenV.
Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Centre of Expertise
Veiligheid & Veerkracht
Een initiatief van **ovcs**

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Waar staan we nu met deskundigheidsbevordering?
3. Wat is onze stip op de horizon?
4. Stappen richting de stip op de horizon
 - 4.1 Werk aan draagvlak en commitment
 - 4.2 Werk samen aan deskundigheidsbevordering
 - 4.3 Ontwikkel en verbeter het aanbod
 - 4.4 Toets op kwaliteit en volledigheid
 - 4.5 Blijf samen actiegericht en lerend ontwikkelen
5. Tot slot: aan de slag!

Bijlagen

- Bijlage 1: onderzoeksvragen en opzet**
- Bijlage 2: welke rol speelt gender in geweld in afhankelijkheidsrelaties?**
- Bijlage 3a: overzicht gezamenlijke behoeften**
- Bijlage 3b: overzicht behoeften per organisatie**
- Bijlage 3c: overzicht kansen en aandachtspunten**
- Bijlage 4: overzicht aanbod**

Er wordt landelijke regie gevoerd op deskundigheidsbevordering

Het is belangrijk om op landelijk niveau meer samenhang aan te brengen in de deskundigheidsbevordering rond gendergerelateerd geweld. Met regie bedoelen we: het stimuleren van gezamenlijke richting, het afstemmen van initiatieven, en het faciliteren van samenwerking tussen betrokken organisaties, zonder hun eigen verantwoordelijkheid over te nemen. Verschillen in regionale prioriteiten, beperkte financiële middelen en het ontbreken van centrale aansturing kunnen er toe leiden dat organisaties en opleidingen onvoldoende capaciteit hebben of inzetten om dit thema duurzaam te ontwikkelen en te borgen.

Er is landelijke coördinatie nodig om te bevorderen dat beschikbare middelen zo effectief mogelijk worden ingezet, het aanbod aan deskundigheidsbevordering niet versnipperd is en bestaande initiatieven op elkaar aansluiten. In de gewenste situatie draagt een sterk nationaal coördinatiepunt, zoals de Nationaal Coördinator Geweld tegen Vrouwen en Huiselijk Geweld, bij aan het verbeteren van samenhang en samenwerking in het netwerk.

In deskundigheidsbevordering wordt gebruikgemaakt van kennis over wat werkt

Er is binnen en buiten Nederland veel wetenschappelijke kennis beschikbaar over een effectieve, gendersensitieve aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Tegelijkertijd wordt deze kennis nog onvoldoende structureel toegepast in beleid, deskundigheidsbevordering en uitvoeringspraktijk. In de gewenste situatie vormt deze kennis de basis voor deskundigheidsbevordering. Tegelijkertijd spelen ervaringskennis en de inzichten van betrokkenen een onmisbare rol: zij geven betekenis, context en scherpte aan wat in de praktijk werkt. Een sterke aanpak combineert daarom wetenschappelijke kennis met ervaringskennis, waarbij beide elkaar versterken.

Deskundigheidsbevordering sluit aan op de noodzaak en de behoefte

De toegenomen aandacht voor gendergerelateerd geweld heeft geleid tot een breed aanbod aan deskundigheidsbevordering. Dat is waardevol, maar dit aanbod moet wel aansluiten bij de feitelijke noodzaak en behoeften in de praktijk: een vraaggestuurde en handelingsgerichte aanpak dus. In de gewenste situatie worden zowel uitgesproken als latente kennisbehoeften serieus genomen. Professionals hebben behoefte aan een gedeelde basiskennis, aangevuld met verdiepende en specialistische expertise die per functie of organisatie kan verschillen.

Ga als organisatie aan de slag met de verbeterpunten

Om de kwaliteit en volledigheid te bewaken van het aanbod voor deskundigheidsbevordering is het op zijn minst nodig om op de hoogte te zijn van het beschikbare aanbod en hoe dat zich tot het eigen aanbod verhoudt (zie bijlage 4) en welke kennis er beschikbaar is over wat werkt in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Daarnaast zullen de punten die naar voren komen uit de monitoring, evaluatie en toetsing moeten worden opgepakt. Tot slot zullen periodiek de behoeften aan deskundigheidsbevordering moeten worden opgehaald bij de verschillende soorten of typen professionals binnen de organisatie om te kunnen evalueren wat er (aanvullend) nodig is aan deskundigheidsbevordering.

Voor al deze punten is het nodig dat het aan de slag gaan met verbeterpunten, en het actualiseren van het aanbod, structureel zijn verankerd in beleid en er duidelijke taak- en rolverdelingen worden gemaakt tussen bijvoorbeeld opleidingscoördinatoren, trainers, teammanagers en beleidsmedewerkers van de organisaties in de zorg- en strafsector.

Vind aanvullende manieren om de kwaliteit te bewaken en vergroten

Naast de genoemde punten, zijn er ook andere manieren om de kwaliteit te bewaken en te vergroten, passend bij de eigen organisatie of beroepsgroep. Denk bijvoorbeeld aan het accrediteren van aanbod voor deskundigheidsbevordering, bijvoorbeeld via SKJ-registratie in de jeugdhulp en jeugdbescherming. Een bijkomend voordeel is dat de motivatie voor deelname wordt vergroot, en dat deskundigheid op geweld in afhankelijkheidsrelaties duidelijker wordt gepositioneerd als basiskennis. Opleidingscoördinatoren, HR-medewerkers, en kwaliteits- en beleidsmedewerkers van uitvoeringsorganisaties kunnen een rol spelen in het zoeken naar passende manieren om de kwaliteit te bewaken en vergroten, en ook koepelorganisaties kunnen een rol spelen om kansen per beroepsgroep te onderzoeken en (helpen) realiseren.

4.5 Blijf samen actiegericht en lerend ontwikkelen

Ondersteun deskundigheidsbevordering als ontwikkelproces

Alle stappen die we in dit plan van aanpak hebben beschreven, vragen niet eenmalig maar blijvend aandacht van alle betrokkenen. Het bevorderen van deskundigheid is een doorgaand proces van vallen en opstaan. De stappen zijn immers geen afvinklijstje. Het actieonderzoek heeft al laten zien hoe weerbarstig de praktijk kan zijn om alleen al samen een plan te maken voor deskundigheidsbevordering, laat staan om dit uit te gaan voeren. Deelnemers aan het actieonderzoek onderschreven de waarde om hierin actiegericht, onderbouwd en lerend aan de slag te gaan, waarbij ze van elkaars knelpunten, successen en ervaringen leerden en al gaandeweg elkaars rollen, werkwijzen en (on)mogelijkheden beter leerden kennen. Gaandeweg ontstond een beter en (meer) gedeeld begrip van wat nodig, wenselijk en haalbaar is in deskundigheidsbevordering over gendergerelateerd geweld.

Op basis van de ervaringen van de klankbordgroep en onze eigen ervaring met de meerwaarde van zulke ontwikkelprocessen, bevelen we aan om ook in het uitvoeren van het plan blijvend ruimte te maken voor zo'n actiegericht en lerende manier van onderzoeken door belanghebbende partijen. Dat kan bijvoorbeeld door vanuit de ministeries van VWS, JenV en OCW te faciliteren dat partijen in de zorg- en strafsector periodiek bijeenkomen. In deze bijeenkomsten steunen deelnemers elkaar om van andermans ervaringen te leren en samen het proces en de (tussentijdse) uitkomsten van deskundigheidsbevordering te evalueren. Ook vertalen deelnemers hier samen inzichten en lessen naar aanpassing en bijsturing van hun plan van aanpak. De reflectie en evaluatie wordt daarbij gevoed door verantwoording die uitvoeringsorganisaties hebben afgelegd over hoe zij werken aan deskundigheidsbevordering, en de toetsing en adviezen van de toetsingscommissie. Het is aan te bevelen om de bijeenkomsten fysiek te organiseren op locatie. Leden van de klankbordgroep benadrukten in het actieonderzoek de meerwaarde van fysieke boven digitale uitwisseling voor de creativiteit, openheid en kritische scherpste.

Houd de energie vast

Tot slot is het aan te bevelen om de energie en de vaart erin te houden met betrekking tot deskundigheidsbevordering. De klankbordgroepleden hebben zich in het actieonderzoek actief ingezet voor het opstellen van een plan van aanpak. Het is zonde om de energie die daarin zit, en het urgentiebesef dat eronder ligt, kwijt te raken. Daarom is het aan te bevelen om vaart te maken met de vervolgstappen en acties in het plan en de klankbordgroep daarbij te blijven betrekken, waar dit haalbaar en passend is.

5. Tot slot: aan de slag!

Het gebrek aan kennis over de relatie tussen gender en geweld in afhankelijkheidsrelaties, en in het verlengde daarvan het gebrek aan gendersensitief en dus effectief handelen daar waar gender een rol speelt in dit geweld, leidt tot schrijnende situaties met zeer ernstige gevolgen, soms zelfs met moord als gevolg. Het zijn niet alleen volwassen vrouwen, en in mindere mate volwassen mannen, die deze gevolgen moeten dragen. Het zijn ook kinderen: kinderen die slachtoffer zijn van seksueel geweld en kinderen in complexe scheidingen bijvoorbeeld. Hier de ogen voor sluiten op grond van een feitelijk onjuist beeld van emancipatie en ongelijkheid, waarbij praten over gender afgedaan wordt als 'irrelevant' of 'woke', kan echt niet meer.

Gelukkig zijn er steeds meer mensen betrokken in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties, van ervaringsdeskundigen en uitvoerend professionals tot leidinggevenden, bestuurders en trainers, die zich hiervan bewust zijn en er iets aan willen doen. Bij hen begint de verandering. Een verandering die vraagt om een einde aan de vrijblijvendheid, die vraagt om commitment van alle betrokken organisaties, en die uitgaat van gendersensitiviteit als onlosmakelijk onderdeel van de basis van een effectieve aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Individuele professionals en organisaties hebben hier een rol in te pakken. Maar dat geldt zeker ook voor de Rijksoverheid in het stellen van de norm en in het faciliteren van het netwerk dat nodig is om samen tot verbetering te komen. Iedere betrokkene heeft dus eigen stappen te zetten in deskundigheidsbevordering, passend bij de eigen rol en positie. Wanneer die stappen in onderlinge samenhang worden genomen, komt de stip op de horizon steeds dichterbij.

Bijlage 1: onderzoeksvragen en opzet

Ambitie en doel van het onderzoek

De ambitie van het actieonderzoek is dat professionals werkzaam bij organisaties in de zorg- en strafsector over de juiste kennis en vaardigheden beschikken om signalen van gendergerelateerd geweld te herkennen en hierop adequaat te handelen. Het doel van dit onderzoek is het ontwikkelen van een gezamenlijk plan voor deskundigheidsbevordering op het gebied van gendergerelateerd geweld. Daarvoor is het nodig om de initiatieven die organisaties al genomen hebben te inventariseren, te verdiepen, aan te vullen, te verbinden en te verankeren.

Onderzoeksvragen

De hoofdvraag die centraal staat in dit onderzoek is: *Hoe kunnen partijen uit de zorg- en strafsector tot structurele afspraken komen over de verbetering van deskundigheid van professionals over gendergerelateerd geweld, en wat is daarvoor nodig?* De deelvragen daarbij zijn:

1. Hoe ziet de huidige situatie van deskundigheidsbevordering er in de praktijk uit?
2. Wat is de behoefte van de betrokken partijen (incl. professionals) voor verbetering van gezamenlijke deskundigheidsbevordering?
3. Hoe organiseren de partijen in de zorg- en strafsector een gezamenlijke aanpak voor deskundigheidsbevordering?

Fasen en activiteiten om te komen tot het plan

Om te komen tot een plan van aanpak, hebben we een aantal fases doorlopen en activiteiten ondernomen. In elke fase vond er afstemming, reflectie en evaluatie plaats met opdrachtgevers en de klankbordgroep. In de eerste fase hebben we het beschikbare aanbod voor deskundigheidsbevordering geïnventariseerd door middel van een documentstudie en een uitvraag bij de klankbordgroep. Met een enquête onder de betrokken organisaties onderzochten we in hoeverre er ook van dit aanbod gebruik werd gemaakt en welk aanbod we nog misten. In de tweede fase brachten we de behoeften aan deskundigheidsbevordering in beeld. Daartoe organiseerden we drie sessies voor Regionale Netwerken Zorg en Straf en twee meedenksessies voor uitvoerend professionals. Ook hielden we interviews met advocaten, rechters, ervaringsdeskundigen, enkele managers en bestuurders van uitvoeringsorganisaties in de zorg- en strafsector en verschillende betrokkenen bij de ontwikkeling van scholing en opleiding, vertegenwoordigers van relevante initiatieven en ontwikkelingen zoals het Handelingskader en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Tot slot stelden we in de derde fase het plan van aanpak op in co-creatie met de klankbordgroep en de opdrachtgever.

Bijlage 1: onderzoeksvragen en opzet

Betrokkenen

Het plan is ontwikkeld in samenwerking met onderzoekers, ministeries van JenV en VWS en een klankbordgroep van belanghebbende partijen. De klankbordgroep bestond uit vertegenwoordigers van de volgende partijen: reclassering (3RO), de politie, het Openbaar Ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming, gecertificeerde instellingen, Veilig Thuis, Valente (namens de vrouwenopvang) en Centrum Seksueel Geweld.

De VNG en lokale teams/wijkteams zijn geen onderdeel geweest van de klankbordgroep, maar spelen ook een belangrijke rol in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Ondanks de grote betrokkenheid van de genoemde partijen in de totstandkoming van het plan, is het nodig het draagvlak en bestuurlijk commitment voor dit plan (verder) te vergroten, zoals we in het stappenplan verder uitwerken.

Actieonderzoek als instrument voor verandering

Het maken van een plan van aanpak in zo'n complex krachtenveld van verschillende betrokkenen, belangen en perspectieven, is geen rechtlijnig proces. Daarom hebben we ervoor gekozen om het plan van aanpak te ontwikkelen door middel van actieonderzoek. Actieonderzoek gaat namelijk uit van een nauwe samenwerking met belanghebbenden in zowel de opzet als uitvoering van het onderzoek en een adaptieve opzet die gaandeweg wordt aangepast op basis van voortschrijdend inzicht en nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast is in actieonderzoek niet alleen de uitkomst, maar ook het proces van het onderzoeken een belangrijk instrument om stappen te zetten richting de gewenste verandering. Wat bijvoorbeeld tijdens het onderzoek uitdagend of weerbarstig was, gaf ons een beter inzicht in wat nodig en mogelijk is om samen met belanghebbenden te werken aan deskundigheidsbevordering. Deze inzichten en lessen hebben een plek gekregen in het stappenplan.

Het samengaan van onderzoeken, leren en veranderen

Tussen de onderzoekers, opdrachtgevers en klankbordgroep vond regelmatig reflectie en evaluatie plaats op basis van de uitkomsten van tussentijdse onderzoeksactiviteiten. Waar nodig leidde dat tot aanpassing in de benadering van het vraagstuk of de opdracht, bijvoorbeeld door verwachtingen bij te stellen over het plan van aanpak en de benodigde onderzoeksactiviteiten. Het onderzoeksproces richtten we zo leerzaam en actiegericht mogelijk in zodat belanghebbenden al tijdens het actieonderzoek werkten aan deskundigheidsbevordering. Zo zetten we trainingsonderdelen in om de reflectie aan te wakkeren bij leden van de klankbordgroep.

Bijlage 2: welke rol speelt gender in geweld in afhankelijkheidsrelaties?

Geweld in afhankelijkheidsrelaties is een paraplu-begrip dat in Nederland sinds 2007 wordt gebruikt voor een verscheidenheid aan geweldsfenomenen waarbij afhankelijkheid en machtsverschil tussen pleger en slachtoffer een rol spelen. Geweld in afhankelijkheidsrelaties kan verschillende vormen van geweld aannemen. Genderstereotypen spelen een centrale rol in het ontstaan en voortbestaan van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dit komt op drie manieren tot uiting.

Genderstereotypen dragen bij aan structurele ongelijkheid tussen mannen en vrouwen

In veel samenlevingen worden 'mannelijke' eigenschappen hoger gewaardeerd dan 'vrouwelijke'. Deze ongelijkheid werkt door in machtsverhoudingen en kan zich uiten in schadelijke overtuigingen, zoals het idee dat mannen eigenaarschap hebben over vrouwen – een mechanisme dat een belangrijke rol speelt bij intieme terreur en femicide.

Genderstereotypen bepalen in sterke mate wat van mannen en vrouwen wordt verwacht

Wie van deze normen afwijkt, loopt een verhoogd risico op afwijzing, uitsluiting en geweld. Mensen met sterke genderstereotype opvattingen zijn eerder geneigd geweld te gebruiken tegen personen die niet aan deze normen voldoen. Daarnaast laat het dominante beeld van 'mannelijkheid' weinig ruimte voor kwetsbaarheid en slachtofferschap. Hierdoor rust er een taboe op mannelijke slachtoffers van geweld in de privésfeer, met als gevolg dat zij minder vaak hulp zoeken en minder vaak passende ondersteuning krijgen.

De dominantie van het binaire onderscheid tussen mannen en vrouwen speelt een belangrijke rol

Mensen uit de lhbtqi+-gemeenschap worden hierdoor nog altijd geconfronteerd met normatieve oordelen over hun genderidentiteit en seksuele oriëntatie. Ook binnen de privésfeer kan het afwijken van deze normen – of de perceptie daarvan – een voedingsbodem vormen voor geweld binnen relaties en families.

Meer informatie

- Lees de literatuurstudie *Huiselijk geweld verklaard vanuit genderperspectief* van Regioplan, Movisie en Atria en de *Analyse gender en huiselijk geweld* van Regioplan.
- Bekijk de Augéo Magazine Special *Gender en huiselijk geweld*, hun animatie *De rol van gender bij partnergeweld* en de video *Geweld tegen vrouwen uitgelegd* van het College voor de Rechten van de Mens.
- Lees het onderzoek *Het patroon van dwang en controle is genderspecifiek* van het Verwey-Jonker Instituut.

Bijlage 3a: overzicht gezamenlijke behoeften

Deskundigheidsbevordering voorziet in de gezamenlijke behoefte aan basiskennis en -vaardigheden

Een aantal behoeften aan deskundigheidsbevordering komen bij de verschillende organisaties terug. Het gaat hier om basiskennis en -vaardigheden waarover alle medewerkers zouden moeten beschikken.

Behoeften aan gezamenlijke basiskennis en -vaardigheden

Kennis van verschillende vormen van gendergerelateerd geweld, waaronder psychisch geweld, digitaal geweld en seksueel geweld.

Kennis over patronen (i.p.v. incidenten) en dynamieken van gendergerelateerd geweld, waaronder machtsdynamieken, patronen van dwingende controle, relatie- en gezinsdynamieken en psychisch geweld.

Kennis over het perspectief, het gedrag en de behoeften van plegers, slachtoffers en in pleger-slachtofferdynamieken.

De professional als instrument: reflectie op hoe de eigen 'bril' (normen, overtuigingen en referentiekader) het kijken en handelen als professional beïnvloeden.

Signaleren en herkennen van gendergerelateerd geweld

Toelichting op het overzicht (3a)

De behoeften in dit overzicht zijn geformuleerd op basis van groepsgesprekken met professionals van de verschillende organisaties en de weging en reflectie van de klankbordgroep. We hebben hen daarbij gevoed met uitkomsten van de deskstudie naar het beschikbare aanbod aan deskundigheidsbevordering, en de uitkomsten van de enquête waarin we betrokkenen vanuit de verschillende organisaties hebben gevraagd naar of en hoe het aanbod wordt gebruikt.

Bijlage 3a: overzicht gezamenlijke behoeften

Deskundigheidsbevordering voorziet in de gezamenlijke behoefte aan verdiepende kennis en -vaardigheden

Een aantal gezamenlijke behoeften is meer verdiepend of specialistisch van aard en gelden niet voor alle medewerkers binnen de organisaties in de zorg- en strafsector.

Behoeften aan gezamenlijke verdiepende kennis en -vaardigheden

Kennis van ontwikkelingen in (aanstaande) wet- en regelgeving over verschillende vormen van gendergerelateerd geweld (bijvoorbeeld de Wet seksuele misdrijven).

Kennis over (de aanpak van) gendergerelateerd geweld bij specifieke doelgroepen – waaronder verschillende leeftijden, culturen, mensen met een beperking en gemarginaliseerde groepen zoals vluchtelingen. Hier hoort ook de vaardigheid bij om te kunnen schakelen tussen verschillende perspectieven.

Werken met complexiteit in plaats van zoeken naar snelle oplossingen: casuïstiek rondom geweld is vaak gelaagd en tegenstrijdig. Professionals moeten kunnen vertragen, meerdere perspectieven naast elkaar kunnen leggen en kunnen handelen in onzekerheid.

Kennis van de sociale kaart in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties en wie waarin welke rol en verantwoordelijkheid heeft; het kunnen doorverwijzen naar de juiste personen en partijen bij signalen.

Bijlage 3a: overzicht gezamenlijke behoeften

Deskundigheidsbevordering voorziet in gezamenlijke behoeften die uitwerking vragen per organisatie

De onderstaande behoeften worden door verschillende organisaties erkend als belangrijk voor deskundigheidsbevordering, maar zullen moeten worden toegespitst en uitgewerkt voor de verschillende organisaties omdat ze nauw verbonden zijn met de eigen rol, werkwijze en verantwoordelijkheden. Zo heeft bijvoorbeeld niet elke organisatie een rol in gendersensitief triageren, maar is het voor de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties wel belangrijk dat zulke kennis en vaardigheden in de netwerksamenwerking aanwezig zijn.

Behoeften aan basiskennis, uit te werken per organisatie

Weten welke vervolgstappen te ondernemen bij het signaleren van gendergerelateerd geweld

Gendersensitief triageren en signaleren binnen de eigen werkcontext

Gendersensitief analyseren, interveniëren en rapporteren

Omgaan met spanning en risico's van onveilige situaties in casuïstiek waar gendergerelateerd geweld speelt

Behoeften aan specialisatie of verdieping, uit te werken per organisatie

Kennis van wet- en regelgeving en taakgebonden verantwoordelijkheden

Gespreksvoering bij specifieke doelgroepen en gevoelige onderwerpen zoals seksueel geweld; het begrijpen van de context (gezin, geschiedenis, cultuur, systeem) die onder het geweld ligt om effectief te kunnen handelen.

Samenwerking en afstemming in het netwerk vanuit de eigen positie

Bijlage 3b: overzicht behoeften per organisatie

Deskundigheidsbevordering voorziet in organisatiespecifieke behoeften

Iedere organisatie heeft een eigen rol in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Daarom hebben zij, naast gezamenlijke, ook organisatiespecifieke behoeften aan kennis en vaardigheden, die we hieronder beschrijven.

Organisatie	Organisatiespecifieke behoeften
Raad voor de Kinderbescherming	Kennis over hoe genderspecifieke patronen de veiligheid van kinderen beïnvloeden; vermogen om patronen te analyseren op basis van aangeleverde informatie; inzicht in de verwevenheid van zorg en straf in complexe gezinssystemen; meer kennis van de eigen rol en de sociale kaart in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties; gesprekstechnieken.
Veilig Thuis	Kennis over strafrecht en het grensgebied tussen zorg en straf: wat is wel/niet strafbaar, en welke routes zijn dan mogelijk; verbeteren van de kwaliteit en volledigheid van overdrachtsinformatie door feitenrijke en gendersensitieve rapportage; het kunnen doorvragen bij en signaleren van gendergerelateerd geweld.
Politie	Gendersensitieve risico-inschatting vóór beslissing politie-inzet (bijvoorbeeld meldkamer checklists; wat doe je wel/niet aan de deur); vaardigheid om door te vragen naar patronen en risico's in plaats van bij het incident te blijven; weten hoe/wanneer specialistische expertise van hulpverleningspartners in te schakelen (= bevorderen samenwerking).
Reclassering	Kennis van slachtofferperspectief en -behoeften; kennis over plegertypes en dynamiek pleger-slachtoffer; kennis over rode vlaggen en geweldspatronen; aansluiting weten te vinden tussen signalen van geweld en interventies die daarop aansluiten; weten welke informatie van (netwerk)partners beschikbaar is.
Jeugdbescherming	Kennis over de manier waarop cultuur en gender op elkaar inwerken in het ontstaan van huiselijk geweld; inzicht in de verwevenheid van zorg en straf in complexe gezinssystemen; kennis over hoe genderspecifieke patronen de veiligheid van kinderen beïnvloeden.

Toelichting op overzichten 3b en 3c

De overzichten in bijlage 3b en 3c zijn gebaseerd op individuele gesprekken en groepsgesprekken met sleutelfiguren die ervaring, expertise of een rol hebben in het scholen en opleiden binnen de betrokken organisaties. Ook de reflectie en ervaringen van de klankbordgroep droegen bij aan de inventarisatie van kansen en aandachtspunten.

De respons op de verschillende onderzoeksactiviteiten verschilde per organisatie. Ook de mate waarin de gesprekspartners in detail konden treden over kansen en aandachtspunten, verschilde. In het overzicht zijn sommige organisaties daarom mogelijk meer dan andere vertegenwoordigd, en zijn sommige behoeften, kansen en aandachtspunten meer of minder gedetailleerd. Het overzicht is vooral bedoeld als aanmoediging voor elke organisatie om verder uit te werken en te concretiseren waar nodig.

Bijlage 3b: overzicht behoeften per organisatie

Organisatie	Organisatiespecifieke behoeften
Centrum Seksueel Geweld	Specialistische expertise in de (vroegtijdige) signalering, duiding en aanpak van seksueel geweld, inclusief de samenhang met andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties, zoals intieme terreur, dwingende controle en kindermishandeling. Zij vervullen daarmee een sleutelrol op het snijvlak van medische zorg, forensiek, psychosociale ondersteuning en het strafrecht en beschikken over unieke kennis van trauma- en gendersensitief werken.
Advocatuur	Specialistische kennis over signalering en systemische factoren rond seksueel geweld; begrip van hoe seksueel geweld past binnen bredere geweldstypologieën.
Rechterlijke Macht	Kennis over rode vlaggen en patronen van dwingende controle; kennis over de impact van (ex-)partnergeweld op kinderen en opvoedingsrelaties; vaardigheden om kritisch door te kunnen vragen over geweldspatronen op zitting; het herkennen van situaties waarin samenwerking of contact tussen ouders geen passende oplossing is; bewustzijn van trauma en het belang van traumasensitief werken, zowel in straf- als familierechtelijke context.
Lokale teams/wijkteams	De rol van gender in het signaleren van onveiligheid; kennis van gezinsprofielen; de samenwerking bij geweld in afhankelijkheidsrelaties, specifiek met jeugdbescherming en rechtelijke macht; kennis van complexe scheidingen; kunnen herkennen van intieme terreur; kunnen signaleren van (verschillende vormen van) gendergerelateerd geweld of geweld in afhankelijkheidsrelaties.
Vrouwenopvang	Specialistische kennis over plegertypen en geweldstypen; kennis over dynamiek tussen pleger en slachtoffer; feitelijk rapporteren op verschillende posities in gezinssystemen en huishoudens.
Openbaar Ministerie	Kennis over rode vlaggen en patronen van dwingende controle; omgang met spanningen en risico's bij gendergerelateerd geweld.

Bijlage 3c: overzicht kansen en aandachtspunten

Kansen en aandachtspunten voor de integratie van deskundigheidsbevordering in bestaande opleiding en scholing

Hieronder beschrijven we de eerste kansen om binnen de huidige opleidingen en scholingen te werken aan deskundigheidsbevordering over geweld in afhankelijkheidsrelaties en specifiek gendergerelateerd geweld. Deze kansen moeten nog verder worden uitgewerkt door organisaties.

Organisatie	Opleiding/scholing	Kansen en aandachtspunten
Veilig Thuis (VT)	VT is een netwerkorganisatie waarin op landelijk niveau afspraken worden gemaakt over een uniforme manier van opleiden. Er is een basisopleiding van 12 dagen en er zijn korte trainingsmodules. Verder is het een keuze van individuele VT-organisaties om opleidingen of scholing in te kopen.	• Bij de verschillende organisaties van VT zit aandacht voor gender niet in de basisopleidingen of alleen erg specifiek. Het accent ligt vooral op intieme terreur, zorgwekkende vormen van stalking, partnergeweld en eengerelateerd geweld. • Aansluiten bij basisnormen en beroepsethiek en accreditatie via SKJ biedt een kans voor borging. • Bij managers leven er zorgen over de duur van het basiscurriculum die medewerkers afhoudt van het primaire werk, in een context waarin er wachtlijsten zijn en beperkte capaciteit. Verder zijn er zorgen over de hoeveelheid onderwerpen die in het basiscurriculum moeten worden behandeld of waarvan wordt verwacht dat VT er kennis van heeft. • Voor de beleidsadviseur scholing van het Landelijk Netwerk zien we een rol in het adviseren van bestuurders over het aanvullen van het basiscurriculum met aandacht voor gendergerelateerd geweld. Aandachtsfunctionarissen en experts kunnen worden geschoold op meer verdiepende of specialistischere deskundigheid, en alle VT-medewerkers zouden moeten kunnen signaleren, doorvragen en doorverwijzen bij gendergerelateerd geweld.

Bijlage 3c: overzicht kansen en aandachtspunten

Organisatie	Opleiding/scholing	Kansen en aandachtspunten
Politie	Politieacademie en regionale en lokale aanvullende initiatieven en bijscholing	• Alle politieambtenaren die in contact komen met burgers, zeker degenen die als zij-instromer binnenkomen, moeten gendersensitief werken meekrijgen in de basisopleiding. Aandacht voor gender ontbreekt nu bijvoorbeeld in de opleiding Verhoor. De portefeuillehouder(s) Zorg en Veiligheid kan een rol spelen in het versterken van deskundigheid in de basisopleiding. Deze portefeuille heeft al een governancestructuur op nationaal en lokaal niveau, en kan een aanjagende en adviserende rol nemen richting de Politieacademie, de Korpsleiding en de verschillende politie-eenheden. • Op regionaal niveau ligt er een uitdaging en kans om bijscholing aan te bieden waarin netwerkpartners elkaar beter leren kennen in de werkwijze, rollen en verantwoordelijkheden bij geweld in afhankelijkheidsrelaties.
Jeugd- bescherming	Iedere GI heeft voor zichzelf een basisopleiding, en soms zijn die gecombineerd. Er is functiescholing.	• De certificering die nodig is voor de functiescholing biedt een kans om de kwaliteit van deskundigheidsbevordering over geweld in afhankelijkheidsrelaties te vergroten.

Bijlage 3c: overzicht kansen en aandachtspunten

Organisatie	Opleiding/scholing	Kansen en aandachtspunten
Openbaar Ministerie (OM)	SSR als centraal opleidingsinstituut	- Het opleidingsaanbod dat door SSR wordt aangeboden, via de toegang van de LeerOMgeving, kan aangevuld en versterkt worden met aanbod voor deskundigheidsbevordering over geweld in afhankelijkheidsrelaties. - Daarvoor is het nodig een scherper beeld te krijgen welk aanbod daarvoor extern aanwezig is en wat precies nodig is voor wie. Landelijke aansturing hierop is aan te bevelen. - In trainingen en cursussen komt op dit moment gendergerelateerd geweld zijdelings aanbod, maar beperkt en binnen de bredere koepel van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deelnemers ontvangen PE-punten. De cursus over huiselijk geweld is niet verplicht. - Nieuw aanbod kan worden ontwikkeld in samenwerking met onderwijskundigen van het team Leren & Ontwikkelen van LBOM (Landelijke Bedrijfsvoering OM), die dan geplaatst kan worden op de LeerOMgeving.
Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)	Raadacademie, landelijk/centraal georganiseerd	- Deelname van de RvdK aan samenwerkingsverband Veiligheid Voorop biedt kansen voor het gezamenlijk met netwerkpartners vergroten van deskundigheid op geweld in afhankelijkheidsrelaties. Hiervoor is meer landelijke sturing nodig over wát er geleerd moet worden als sector. Vervolgens spelen leeradviseurs en gedragsdeskundigen een rol om dit te realiseren binnen de uitvoeringsorganisaties. - Het inrichten van een intern ambassadeurschap (per team/locatie) op het thema gendergerelateerd geweld, het organiseren van lunchlezingen, en een kijkje in de keuken nemen bij een andere locatie/organisatie, dragen bij aan interne kennisdeling. Andere kansen zijn: het aantrekken van (externe) experts die scholing verzorgen, het organiseren van webinars en het inrichten van 4-ogenprincipe om signalen te duiden.

Bijlage 3c: overzicht kansen en aandachtspunten

Organisatie	Opleiding/scholing	Kansen en aandachtspunten
Wijkteams/ lokale teams	Hbo-/wo-opleidingen	• Het Handelingskader Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming biedt een kader voor professionalisering bij onveiligheid, waarin aandacht is voor de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. In dit kader kan deskundigheid op de rol van gender nog meer worden ingebed. Deels gebeurt dit al in e-modules die bij het kader zijn of worden ontwikkeld, zoals een module over complexe scheidingen. • De druk op de (wachtljsten van de) vrouwenopvang maakt de druk voor professionals om zelf te handelen bij geweld in afhankelijkheidsrelaties groter. Bij professionals zelf wordt handelingsverlegenheid herkend op dit thema groter, onder andere gevoed door mediaberichten over femicide en intieme terreur. • In een aantal opleidingen voor sociaal werk en handboeken is er aandacht voor geweld in afhankelijkheidsrelaties en gendergerelateerd geweld, maar niet overal.

Bijlage 3c: overzicht kansen en aandachtspunten

Organisatie	Opleiding/scholing	Kansen en aandachtspunten
Reclassering	Landelijk georganiseerde basisopleiding/academie.	Reclassering heeft een basisopleiding waarin meer aandacht zou kunnen worden besteed aan geweld in afhankelijkheidsrelaties en gender. Er is een e-learning femicide die iedereen kan volgen, maar het is nog onduidelijk welke kennis/vaardigheden in de basis horen, en welke kennis voor specialisten is.
Vrouwenopvang/ Valente	Er zijn grote verschillen in opleidingsmogelijkheden tussen leden van het landelijk netwerk vrouwenopvang, waarbij grote(re) VO-organisaties eigen scholing organiseren en deels extern aanbieden en andere VO-organisaties onderdeel zijn van een bredere organisatie met ook maatschappelijke opvang en beschermd wonen die bredere maar soms minder specifieke scholing aanbieden.	- Er is veel expertise aanwezig op geweld in afhankelijkheidsrelaties en gendergerelateerd geweld. Afzonderlijke organisaties hebben trainingen, e-learnings en producten ontwikkeld. Er ontbreekt echter een overzicht van al het aanbod en samenhang. - Het meer of effectiever inzetten van ervaringsdeskundigen wordt genoemd als kans om binnen de vrouwenopvang deskundigheid te bevorderen. De vrouwenopvang wordt in het actieonderzoek regelmatig genoemd als een partij waar veel urgentie en commitment zit op het onderwerp, waarbij een innovatieve en activistische cultuur bijdraagt aan verbetering van de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. - Ook het GREVIO-rapport noemt de vrouwenopvang als een partij waar relatief (in relatie tot andere partijen in de zorg- en strafsector) veel relevante expertise aanwezig is die verder benut kan worden voor deskundigheidsbevordering. - Er is geen landelijke scholing of landelijke opleidingsstructuur georganiseerd, maar wel groeiende samenwerking met GGZ Ecademy.

Bijlage 4: overzicht aanbod

Handreikingen/trainingsmateriaal	Aanbieder
De piramide van geweld	Act4Respect Alliantie van Atria, Rutgers en COC
Factsheet 'Het Verdrag van Istanbul' voor gemeenten	VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten)
Aandacht voor gender maakt de aanpak van huiselijk geweld effectiever: Wat doet de gemeente?	Regioplan, Movisie, Atria
Voorbij vooroordelen en stereotypes: Gender en partnergeweld	Regioplan, Movisie, Atria
Gendersensitief handelen bij huiselijk geweld: Handreiking voor casusbespreking	Regioplan, Movisie, Atria
Aandachtspunten voor gendersensitiviteit bij gemeenten	Geweld Hoort Nergens Thuis
Gendersensitief handelen bij huiselijk geweld: handreiking voor casuïstiekbespreking in het kader van opleiding, training, intervisie of themabijeenkomsten	Regioplan, in opdracht van VWS i.h.k.v. Geweld Hoort Nergens Thuis
Naar een effectieve aanpak van huiselijk geweld! Gendersensitiviteit bij de uitvoering van gemeentelijke taken	Regioplan, in opdracht van VWS, JenV en de VNG, i.h.k.v. Geweld Hoort Nergens Thuis
Animatie 'De rol van gender bij partnergeweld'	Augeo
Handreiking gendersensitief werken in de netwerkbrede aanpak van huiselijk geweld: checklist en tools	Valente
Online magazine 'Gender en huiselijk geweld'	Augeo
Vlogs over seksueel misbruik	CSG (Centrum Seksueel Geweld)

Toelichting op het overzicht

Het overzicht dat we hier geven is gemaakt op basis van een uitvraag bij de klankbordgroep, een enquête en een deskstudie. Het aanbod is constant in ontwikkeling. Het is daarom lastig om een actueel beeld te schetsen van het beschikbare aanbod. Ook blijkt dat er niemand een totaaloverzicht heeft van welk aanbod beschikbaar is voor de eigen organisatie of op landelijk niveau. Dat maakt ons overzicht onvolledig. Bovendien is er niet of zelden getoetst of het aanbod ook van voldoende kwaliteit is en aansluit op de behoeften uit de praktijk op basis van gezamenlijke (organisatie-overstijgende) afspraken en kwaliteitskaders.

Dit alles illustreert de versnippering van het beschikbare aanbod en onderstreept het belang van het versterken van samenhang en kwaliteit van het aanbod.

Bijlage 4: overzicht aanbod

Organisaties die deskundigheidsbevordering HGKM aanbieden	
LECK (Landelijk Expertise Centrum Kindermishandeling)	Drakentemmers
LOCK (Landelijk Opleidings Centrum Kindermishandeling)	SafetyNed
RINO groep	Sterk Huis
Trainershuiselijkgeweld.nl	Blijf Groep
Civil care	Fier
TIMM Consultancy	Kadera
Fabriek 69	Emancipator
Augeo Academy	Atria
LVAK (Vereniging voor aandachtfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling)	Rutgers
Academie Praten met Kinderen	Harten3
Politieacademie	Expertisecentrum HGKM
Veilig Thuis	Moviera
CSG (Centrum Seksueel Geweld)	SSR (Studiecentrum Rechtspleging)

Toelichting op het overzicht

We nemen in dit overzicht niet de organisaties mee die deskundigheidsbevordering over gendergerelateerd geweld of HKGM uitsluitend aanbieden voor hun eigen medewerkers. Zo zijn er verschillende uitvoeringsorganisaties, bijvoorbeeld reclassering (3RO), die interne opleidingen aanbieden op HKGM.

Bijlage 4: overzicht aanbod

Training/cursus/masterclass over gendergerelateerd geweld	Aanbieder
G-Woord	Atria, Rutgers en COC
IMAGINE, The solution	Emancipator
Oog voor gender	Atria
Gender- en traumasensitief werken bij HGKM	LOCK
Van intieme terreur tot femicide	Drakentemmers
Geweldspatroon van dwingende controle in (ex-)partnerrelaties - Het verschil tussen wat er gebeurt op het toneel en in de coulissen	RINO Groep
Femicide: bewustwording en (h)erkenning	Fabriek 69
Wat te doen, wat te laten bij seksueel geweld	Fabriek 69
Gendergerelateerd geweld	Universiteit Leiden (Center for Professional Learning)
Multidisciplinaire aanpak van gendergerelateerd geweld	Filomena
Masterclass gendersensitieve aanpak van HGKM: wat ga je nu echt zien als je beter kijkt?	Regioplan
Intieme terreur	Expertisecentrum Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, uitgevoerd door Sterk Huis en Fier
E-module helpen na seksueel geweld	CSG
Eergerelateerd geweld; huwelijksdwang; besnijdenis	Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd Geweld (LEC EGG)
Geweld tegen mannen en LHBTQI+'ers	MenAsWell